

die dubbele taak op den duur is bezweken, ligt dat naar ik meen aan drie factoren. In de eerste plaats aan zijn lichamelijke constitutie, die niet ijzersterk was. Maar ook als hij langer geleefd had en zichzelf als schrijver had kunnen vernieuwen – Chantepie zinspeelt op die mogelijkheid – dan zou hij toch zijn nu eenmaal gegeven niveau als auteur niet hebben kunnen overschrijden. Briljant was hij nu eenmaal niet en voor wat hem als ideaal voor de geest zweefde, zou een groter en sterker talent nodig geweest zijn. In de derde plaats had Haspels de constellatie van zijn tijd tegen. Goethe kon nog naar universaliteit streven, maar een eeuw later ging dat niet meer. Synthetisch aangelegde figuren kunnen niet recht gedijen in een specialistische tijd. De roman *David en Jonathan* culmineert in de gedachte: overwinnen door te sterven. De wereld vraagt naar succes en beoordeelt naar succes. Maar op zuiver menselijk vlak gaat het om de echtheid, de authenticiteit. En de predikant Haspels kende de uitspraak van Jezus: 'Het graan moet in de aarde vallen en sterven, eer het vrucht draagt.' Goethe had hieraan reeds zijn spreuk 'Stirb und werde' ontleend. Men zal zeggen: wat moet men zich bij dat vruchtdragen dan voorstellen? Haspels spreekt, voorzover ik heb kunnen nagaan, niet met zoveel woorden van vruchtdragen. Zijn geschriften zijn nooit bijzonder populair geweest; slechts enkele daarvan zijn herdrukt. Na zijn dood zijn ze vrijwel vergeten. De vier meditatiebundels *Onder open hemel*, die volgens Chantepie de la Saussaye's profetie omstreeks 1966 wel eens zouden kunnen worden her-ontdekt, hebben mij althans niet vermogen te boeien. Er is sinds 1916 zoveel veranderd, ook in theologie en literatuur. De ten dode gedoemde dichteres Jacqueline van der Waals troostte zich wat haar werk betreft met de gedachte: 'Wat moet dat wordt geborgen.' Haspels sprak evenwel niet van vruchtdragen, maar van overwinnen. Het ging bij hem niet om het werk los van de mens, maar om de werkende mens. Niet zijn werk overwon, maar hij.

Vijftig jaar na zijn dood zien wij op hem terug als op een niet grote, maar begaafde, integere en onafhankelijke figuur. In zijn behoefte aan tegenwicht tegen de school van Abraham Kuyper zocht hij geestelijke steun bij Alexandre Vinet en Sören Kierkegaard en in zijn streven om tegenover de Tachtigers een eigen positie in te nemen sterkte hij zich aan Scandinavische en Russische literatuur. Maar hij was niemands epigoon.